

กลุ่มธุรกิจเชิงคุณค่าสามพราน กับงานวิจัยเด่นสกว.¹

โครงการกลุ่มธุรกิจเชิงคุณค่าสามพราน เป็นการทดลองนำภาคธุรกิจ คือ โรงแรมสามพรานริเวอร์ไซด์ เข้ามาร่วมงานกับชุมชน คือ เครือข่ายเกษตรกรในจังหวัดนครปฐม เพื่อหาแนวทางในการยกระดับคุณภาพการผลิตสินค้าเกษตรสู่สินค้าปลอดภัยและสินค้าเกษตรอินทรีย์ ภายใต้การดำเนินงานในรูปของกลุ่มธุรกิจ มีการศึกษาวิจัย 3 ระยะ คือ สร้างความเข้าใจ สร้างแนวความคิดการพึ่งพาและร่วมมือ และศึกษาแนวทางการจัดการโซ่อุปทานเกษตรกรปลอดภัยและเกษตรอินทรีย์ที่สามารถเชื่อมโยงระหว่างการผลิตและการตลาดอย่างยั่งยืน ทำให้เกิดภาคีพันธมิตรเข้ามามีส่วนร่วมกับกลุ่มธุรกิจในรูปกลุ่มธุรกิจสหกรณ์เชิงคุณค่าสามพรานซึ่งมีปณิธานเดียวกัน โดยกลุ่มได้พัฒนาตัวแบบการดำเนินงานใน

โรงแรมสามพรานริเวอร์ไซด์

รูปแบบของตลาดชุมชนที่ชื่อว่า “ตลาดสุขใจ” เพื่อใช้เป็นกลไกเรียนรู้ระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภคเกี่ยวกับ “สินค้าเกษตรอินทรีย์” พร้อมทั้งจัดทำโครงการนำร่องในแปลงทดลองเกษตรอินทรีย์ ภายใต้ทีมพี่เลี้ยงและผู้เชี่ยวชาญ เพื่อขยายผลต่อ

¹ งานวิจัยเด่นสกว. ประจำปี 2556, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

ไปยังเกษตรกรที่เป็นภาคีพันธมิตร เกิดเป็นต้นแบบการทำธุรกิจที่เป็นความร่วมมือระหว่างชุมชนกับภาคธุรกิจเอกชน ที่นำสู่การพัฒนาที่เน้นการผลิตเพื่อความยั่งยืนและการค้าที่เป็นธรรม

ความสำคัญของงานวิจัย

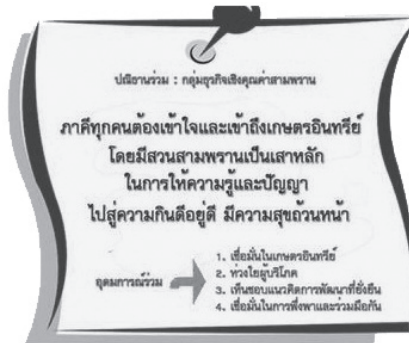
ชุมชนสามพราน จังหวัดนครปฐม ได้รับผลกระทบจากปัญหาภาวะสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากการใช้สารเคมีในการทำการเกษตรและการปล่อยน้ำเสียของโรงงานอุตสาหกรรมลงแม่น้ำท่าจีน ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนและการดำรงชีวิต ในปี พ.ศ.2552 ได้มีการจัดเวทีลานเสวนาระหว่างแกนนำชุมชน นักวิชาการจากมหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ และโรงแรมสามพรานริเวอร์ไซด์ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาอาชีพและชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน นักวิชาการจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และโรงแรมสามพรานริเวอร์ไซด์ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาอาชีพและชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน ได้ข้อสรุปคิดเห็นตรงกันว่า ควรใช้การร่วมกลุ่มเพื่อการพึ่งพาและร่วมมือกันแก้ปัญหาวิกฤติสิ่งแวดล้อมและยกระดับความเป็นอยู่ของชาวสามพรานได้อย่างยั่งยืน จึงได้รวมตัวกันในรูป “กลุ่มธุรกิจเชิงคุณค่าสามพราน” มีโรงแรมสามพรานริเวอร์ไซด์เป็นแกนนำ และได้กำหนดปณิธานร่วมกันว่า “ภาคีทุกคนต้องเข้าใจและเข้าถึงเกษตรกรอินทรีย์ โดยมีสวนสามพรานเป็นเสาหลัก ในการให้ความรู้และปัญญาไปสู่ความกินดีอยู่ดี มีความสุขถ้วนหน้า”

โรงแรมอุตสาหกรรมในอำเภอสามพราน

สาระสำคัญของงานวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานที่มุ่งแก้ไข ปัญหาเชิงระบบด้วยการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการ ภายใต้ความร่วมมือระหว่างประชาชน ภาควิชาการและภาคธุรกิจ ในฐานะแกนนำหลักที่ทดลองการสร้างความร่วมมือระหว่างธุรกิจโรงแรมกับเกษตรกรที่ผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย ไปจนถึงเกษตรกรอินทรีย์ โดยมีภาควิชาการเป็นพี่เลี้ยงทำให้เกษตรกรมีรายได้และช่องทางทางการตลาดมากขึ้น เป็นการบริหารงานโดยสมาชิกร่วมกันแบบสหกรณ์ จึงถือได้ว่าเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการที่ได้สร้างโมเดลทำธุรกิจแนวใหม่พิสูจน์ได้ถึงความสำเร็จและน่าสนใจ

ปณิธานร่วมและอุดมการณ์ร่วมของกลุ่มธุรกิจเชิงคุณค่าสามพราน

ผลที่ได้จากการวิจัย

ผลการวิจัยทำให้ได้ชุดความรู้ด้านการจัดการตลาดชุมชน มีการพัฒนาระบบและรับรองมาตรฐานเกษตรปลอดภัยและมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ร่วมกับภาคี เพื่อยกระดับเกษตรกรในการผลิตสินค้าที่ได้รับการรับรองคุณภาพมาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์เพิ่มมากขึ้น รวมทั้งได้พัฒนาแนวคิด “สามพรานโมเดล” เป็นรูปแบบการพัฒนาธุรกิจร่วมกับชุมชน และได้นำมาใช้ในการดำเนินงาน

เป็นศูนย์เรียนรู้มีชีวิตด้านเกษตรอินทรีย์

การจัดเวทีสร้างความเข้าใจเรื่องการรวมกลุ่มและเกษตรกรอินทรีย์

งานภายใต้แนวคิดการพึ่งพาและช่วยเหลือกันตามอุดมการณ์สหกรณ์โดยมี “ตลาดสุขใจ” เป็นตลาดต้นแบบเรื่องการบริโภคอาหารปลอดภัยและสินค้าเกษตรอินทรีย์ต่อผู้บริโภค รวมทั้งเป็นศูนย์กลางการซื้อขายสินค้าออร์แกนิกของเกษตรกรในพื้นที่ เกิดเป็นสังคมการเรียนรู้ของเกษตรกรภาคี พันธมิตร ชุมชน ผู้ประกอบการ นักวิชาการ และนักพัฒนาที่เข้าร่วมมือช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายใต้ปณิธานร่วม ถือเป็นตลาดต้นแบบที่มีการบริหารงานอย่างเป็นระบบ รวมทั้งเป็นสื่อกลางในการสร้างความรู้ ความเข้าใจและแรงบันดาลใจให้คนในสังคมสนใจเรื่องเกษตรปลอดภัยและเกษตรอินทรีย์

• **ด้านองค์ความรู้** เกิดเป็นตัวแบบธุรกิจชุมชนในการพึ่งพาและร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจและชุมชน เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของคน ทั้งผู้ผลิต ผู้บริโภค ได้มีการอบรมให้ความรู้ทางด้านการทำเกษตรอินทรีย์ และความรู้โดยทั่วไปให้กับผู้สนใจเป็นประจำ

ท่านไพบูลย์ และคุณหญิงฉวี วัฒนศิริธรรม พร้อมแกนนำการจัดตั้งตลาดสุขใจ ร่วมถ่ายภาพหมู่ในวันแถลงข่าว

อย่างต่อเนื่อง อีกทั้งผู้ผลิตและผู้ค้ายังมี ภูมิปัญญาชาวบ้านที่สามารถให้ความรู้ในเรื่องผลผลิตที่นำมาจำหน่ายเป็นอย่างดี

• **ต่อเกษตรกร/ชุมชน** ได้ความรู้เรื่องเกษตรอินทรีย์ ได้ปรับเปลี่ยนจากเกษตรเคมีมาเป็นเกษตรอินทรีย์ ได้ลดต้นทุนการผลิต เลิกใช้สารเคมี ราคาขายดีขึ้น ได้ช่องทางการตลาดที่ไม่ผ่าน

คนกลางได้ความรู้เรื่องการตลาดเพื่อตอบสนองความต้องการของเกษตรกรเกิดการร่วมกลุ่มของเกษตรกร โดยมีเกษตรกรนำร่องเป็นต้นแบบในแต่ละพื้นที่ในการเป็นแบบอย่างให้เกษตรกรรายอื่นๆ รวมทั้งเกษตรกรเรียนรู้การทำธุรกิจ ที่มีการวางแผนเรื่องต้นทุน ความต้องการของผู้บริโภคโดยตรง การจัดส่งสินค้า

ชุมชนที่เข้าร่วมได้มีการร่วมมือกันในการยกระดับความรู้ ทักษะการผลิตเกษตรปลอดภัยและเกษตรอินทรีย์ การจัดทำแผนธุรกิจร่วมกัน ทำให้เกิดการสร้างระบบธุรกิจสหกรณ์แนวทางใหม่ที่เอื้อประโยชน์แก่ภาคีเครือข่าย โดยมีโรงแรมสามพรานริเวอร์ไซด์เป็นแกนกลางของกลุ่มธุรกิจ ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างสมาชิกในชุมชน เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม สามารถรักษาหรือปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับระบบนิเวศ โดย

ฯพณฯ องคมนตรี อภาพ เสนาณรงค์ เป็นประธานเปิดตลาดสุขใจ เมื่อวันที่ 12 ธันวาคม 2553

การใช้ทรัพยากรการผลิตอย่างประหยัด และมีประสิทธิภาพ

เกิด “ตลาดสุขใจ” เป็นศูนย์เรียนรู้เพื่อยกระดับความรู้ด้านเกษตรปลอดภัยและเกษตรอินทรีย์แก่เกษตรกรและผู้บริโภค และสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจแก่ภาคีที่เข้ามามีส่วนร่วม ได้เป็นแหล่งประชาสัมพันธ์และการถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่านบอร์ดความรู้ชุดการพัฒนายกระดับมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ เพื่อให้ภาคีเครือข่ายหรือลูกค้าที่มีความสนใจด้านเกษตรอินทรีย์ได้นำองค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์

• **ต่อสถาบันการศึกษา** สถาบันการศึกษาต่างๆ ได้มีพื้นที่ทำงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชีวิตจริง เป็นที่ฝึกงานของนักศึกษา หรือจุดทดลองงานวิจัยเป็นสถานที่ทำงานของสถาบันการศึกษาต่างๆ และเป็นທີ່เก็บข้อมูลสถิติเชิงวิจัย

• **ต่อคนทั่วไป/นักท่องเที่ยว/ลูกค้า** ได้ซื้อสินค้าจากเกษตรกรผู้ผลิตโดยตรง ราคาเป็นธรรม เป็นสินค้าที่ปลอดภัยปลอดภัยสารเคมีได้เรียนรู้เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการดูแลสุขภาพแบบธรรมชาติ ได้รับความรู้การบริโภค ประโยชน์จากการพบปะกับเกษตรกรผู้ผลิต เกิดเป็นสังคมแลกเปลี่ยนเรียนรู้สนองความต้องการซึ่งกันและกันระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภค

• **ต่อบริษัทเอกชน** เป็นการนำ CRS ผ่านโครงการ และเป็น CRS ที่ยั่งยืนสามารถนำกลับไปต่อยอดให้กับพนักงานบริษัทได้ เช่น การบริจาคปัจจัยการผลิต

การจัดตลาดสุขใจสัญจร เพื่อเข้าถึงผู้บริโภค ณ SCB Park

ให้กับเกษตรกร การเรียนรู้การปลูกผักอินทรีย์ไว้บริโภคเอง เป็นต้น

• **ต่อโรงแรมสามพรานริเวอร์ไซด์** ได้เรียนรู้การอยู่ร่วมกันกับชุมชนในการดำเนินธุรกิจร่วมกันอย่างเป็นธรรม พร้อมทั้งเป็นจุดศึกษาดูงานที่ได้ประโยชน์ในทางธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้แก่ลูกค้าที่มาใช้บริการ และได้แหล่งวัตถุดิบที่เป็นอินทรีย์ให้กับห้องอาหารและผลิตภัณฑ์อินทรีย์ รวมทั้งยังเป็นแหล่งถ่ายทอดองค์ความรู้ ด้านเกษตรอินทรีย์แก่ผู้ที่

สนใจทั่วไป และเป็นแหล่งที่สื่อแขนงต่าง ๆ ให้ความสนใจในประเภทของธุรกิจโรงแรมและการท่องเที่ยวในระดับแนวหน้าด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมควบคู่กับการประกอบธุรกิจ

การนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

เชิงพาณิชย์ : จากการดำเนินงานของโครงการตลาดสุขใจเพื่อประชาสัมพันธ์และสร้างกลไกศูนย์เรียนรู้เกษตรปลอดภัย

และเกษตรอินทรีย์แก่เกษตรกรและคนทั่วไป ตั้งแต่ปลายปี พ.ศ. 2553 นั้น ทำให้มูลค่าการจำหน่ายของเกษตรกรเฉลี่ยประมาณ 8,000 บาทต่อรายต่อสัปดาห์(จำหน่ายเฉพาะเสาร์อาทิตย์) มีผู้บริโภคเข้ามาอุดหนุนเฉลี่ยวันละ 700 ราย นอกจากนั้นผลิตผลเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรสามารถนำไปจัดจำหน่ายในร้านซูเปอร์มาร์เก็ตชั้นนำ เลมอนฟาร์ม ส่งให้เกษตรกรมีช่องทางตลาดที่กว้างขึ้น ได้รับผลตอบแทนที่ดีขึ้น ทำให้การดำเนินธุรกิจคุณค่าสามพรานเป็นที่รู้จักทั้งในและต่างประเทศ รวมทั้งสื่อต่าง ๆ โดยโรงแรมสามพรานริเวอร์ไซด์(ตลาดสุขใจ) ได้รับรางวัล Asia Responsible Entrepreneurship Awards (AREA Awards) ด้าน SME CSR ประจำปี พ.ศ. 2555 จาก Enterprise Asia ที่มอบให้กับบริษัทหรือองค์กรในภูมิภาคเอเชีย ที่

หม่อมหลวงปนัดดา ดิศกุล เป็นประธานเปิดงานวันสังคมสุขใจเมื่อวันที่ 29-30 พ.ย. 2557 เพื่อสร้างความตระหนักกับทุกภาคส่วนให้ลดการใช้สารเคมี และหันมาบริโภคผักอินทรีย์

ดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืนและก่อประโยชน์ให้แก่ชุมชนและสังคม

สามารถเข้าไปเรียนรู้มากกลับมาประยุกต์ใช้ปฏิบัติตามได้ โดยตลาดสุขใจได้รับการคัดเลือกให้เป็น 1 ใน 4 ของศูนย์เรียนรู้มีชีวิต (Living Learning Center) จากสถาบันวิชาการด้านสหกรณ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เพื่อเผยแพร่ถ่ายทอดความรู้ “วิถีเกษตรอินทรีย์” และขยายผลสังคม

เชิงวิชาการ :

- เป็นแหล่งถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ ตลอดจนเป็นแปลงตัวอย่างเกษตรกร และผู้สนใจทั่วไป

เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ต่อคนในชุมชน และผู้สนใจทั่วไป

เรียนรู้เกษตรปลอดภัยและเกษตรอินทรีย์

• การให้บริการอบรมด้านการผลิตทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practice : GAP) แก่เกษตรกรร่วมกับหน่วยงานภาคี จำนวน 500 ราย

• สร้างและพัฒนาผู้ผลิต(เกษตรกร) และผู้บริโภคให้มีความรู้ด้านเกษตรปลอดภัยและเกษตรอินทรีย์ และการจัดการธุรกิจตลอดโซ่อุปทาน

• ชุดความรู้ด้านการจัดการตลาดชุมชน

เชิงสาธารณะ : หน่วยงานทั้งภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชนต่าง ๆ และโรงเรียนหลายแห่งเห็นประโยชน์ จึงได้มีแผนการดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานภาคี ในการขยายผลสังคมเรียนรู้เกษตรปลอดภัยและเกษตรอินทรีย์ และจัดตั้ง “ตลาดสุขใจ” ในจังหวัดนครปฐม และหน่วยงานนอกพื้นที่อื่นๆ อาทิ คณะวิทยาลัยชุมชนภูเก็ต และสำนักงานเกษตรอำเภอ จังหวัดกาญจนบุรี ได้นำไปเป็นแนวทางในการดำเนินโครงการตลาดสีเขียวหรือตลาดอินทรีย์ รวมทั้งชุมชนสหกรณ์เครดิตยูเนียนแห่งประเทศไทย

ได้นำแนวคิดทางการตลาดไปปรับใช้กับการทำงานของสหกรณ์ อาทิ เรื่องการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายทั้งระดับอำเภอและจังหวัดเพื่อผลิตและขายสินค้าและในปี พ.ศ. 2556 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ(สสส.) ได้ให้การสนับสนุนเพื่อต่อยอดงานในการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเกษตรกรเกษตรอินทรีย์ผ่านการจัดอบรมความรู้นักวิชาการ การลงพื้นที่ โดยเน้นการขยายผลให้อำเภอสามปรานได้เปลี่ยนการผลิตให้เป็นวิถีเกษตรอินทรีย์ทั้งพื้นที่

เชิงการสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชน :

เกิดการรวมกลุ่มของเกษตรกรในนาม “กลุ่มธุรกิจเชิงคุณค่าสามพราน” ของพื้นที่อำเภอสามปราน จังหวัดนครปฐม มีภาคีเข้าร่วม อาทิ กลุ่มอินทรีย์สามพราน กลุ่มแม่บ้านตำบลสามพราน กลุ่มพัฒนายั่งยืน กลุ่มปลูกข้าวเกษตรยั่งยืน กลุ่มโอท็อปไร่ชิง และกลุ่มหนึ่งโรงเรียนหนึ่งผลิตภัณฑ์ โดยการรวมกลุ่มเพื่อทำเกษตรอินทรีย์ทำให้เกษตรกรไม่หวนกลับไปใช้สารเคมี เกษตรกรลดต้นทุน มีรายได้เพิ่มขึ้นมีคุณภาพชีวิตที่ดี นอกจากนี้ยังช่วย

ปลูกจิตสำนึกให้เกษตรกรตระหนักถึงการดูแลรักษาภาวะแวดล้อมในชุมชนอีกด้วย รวมทั้งมีกลุ่มเครือข่ายกว่า 50 ราย ได้เข้ามาร่วมจำหน่ายผลิตภัณฑ์เกษตรปลอดภัยที่ตลาดสุขใจ โดยมีการเข้าร่วมเรียนรู้และเกษตรอินทรีย์

จุดเด่นของงานวิจัย

“โครงการกลุ่มธุรกิจเชิงคุณค่าสามพราน” เป็นตัวแบบธุรกิจที่เอกชนหันมาให้ความร่วมมือกับชุมชนในการขับเคลื่อนธุรกิจชุมชนตามปณิธานร่วมสู่เป้าหมายการพัฒนาเป็นสังคมเกษตรอินทรีย์ ที่ส่งผลดีทั้งต่อภาคธุรกิจและชุมชน เครือข่ายที่เกษตรกรที่ทุกฝ่ายต่างได้รับผลประโยชน์ที่ดีร่วมกันแบบ win win อย่างแท้จริง ต้นแบบนี้จะมีผลสร้างจินตนาการให้กับบริษัทในภาคธุรกิจเอกชนในการร่วมมือกับชุมชนเพื่อสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืน นอกจากนี้ “ตลาดสุขใจ” ยังเป็นตัวอย่างการขับเคลื่อนการพัฒนาที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง มีการวิจัยมาใช้ประโยชน์การยกระดับขีดความสามารถของชุมชน กระบวนการส่งเสริมการรวมกลุ่ม การสร้างเครือข่ายพันธมิตร และเห็นถึงคุณค่าของการแบ่งปัน และสร้างสรรค์ของภาคีที่มีกระบวนการทัศน์กว้างไกลที่ใส่ใจชุมชนและสิ่งแวดล้อม รวมถึงยังสามารถขยายผลผ่านการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ เพื่อให้ชุมชน หน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน สถาบันการศึกษา และสหกรณ์การเกษตร เข้ามาศึกษาเรียนรู้ และนำไปปรับใช้ได้

